

Дяченко Р. П.

Студент 3 курсу спеціальності «Право» ЖНАЕУ, м. Житомир, Україна

Науковий керівник: Костенко С. О., кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри правознавства ЖНАЕУ, м. Житомир, Україна

Запровадження біометричних паспортів та ID карток як обмеження конституційних прав та свобод людини та громадянина

Сьогодні вже майже пів світу перейшло на біометричні документи. Але чи захищені вони від неправомірних зазіхань? І чому держави почали вводити їх для ідентифікації особистості?

6 грудня 2012 року набрав чинності Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, засвідчують особу або її спеціальний статус», який передбачає впровадження електронних паспортів для громадян України. Згідно із цим Законом в Україні розпочато роботи із запровадження оформлення та видачі паспорта громадянина України, що містить безконтактний електронний носій із біометричними даними власника документу. 7 травня 2014 року Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову № 152 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм, його тимчасового затримання та

вилучення», якою передбачено запровадження біометричних закордонних паспортів в Україні з 1 січня 2015 року.

Фактично, прийом документів для отримання біометричного паспорту розпочався тільки 12 січня 2015 року. До біометричного паспорту громадянина України буде внесена наступна інформація:

1) назва держави; 2) назва документа; 3) ім'я особи; 4) стать; 5) громадянство; 6) дата народження; 7) унікальний номер запису в Реєстрі; 8) номер документа; 9) дата закінчення строку дії документа; 10) дата видачі документа; 11) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код); 12) місце народження; 13) відцифрований образ обличчя особи; 14) відцифрований підпис особи;

15) податковий номер (реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків) або повідомлення про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган). У разі наявності повідомлення про відмову від реєстраційного номера облікової картки платника податків проставляється слово "відмова"(ст. 21 ч. 7 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України»).

За ст. 3 ч.1 п. 2 вище зазначеного закону, біометричні дані - це сукупність даних про особу, зібраних на основі фіксації її характеристик, що мають достатню стабільність та істотно відрізняються від аналогічних параметрів інших осіб (біометричні дані, параметри - відцифрований підпис особи, відцифрований образ обличчя особи, відцифровані відбитки пальців рук).

За ст. 3 ч. 1 п. 1 вищезазначеного закону, безконтактний електронний носій це - імплантована у бланк документа безконтактна інтегральна схема для внесення персональних даних, параметрів, у тому числі біометричних, що дає змогу здійснювати комплекс заходів, пов'язаних з верифікацією особи, та може використовуватися як засіб електронного цифрового підпису у випадках, передбачених законом[3].

З огляду на швидкий розвиток науки можливо припустити, що біометричний паспорт з чіпом це тільки перехідний етап. Наразі в світі стають все актуальнішими RFID чіпи які, скоріше за все, стануть правонаступниками паспортів. Однак якщо подивитись на це крізь призму новітніх радіо технологій, то можна зробити висновок про те, що ці самі чіпи несуть загрозу електронного концлагеру, оскільки на них буде вся інформація про людину і можливість відстежити місцеперебування людини в будь який момент. Варто також наголосити на тому, що всі електронні гроші будуть на чіпі, що може привести до рабства, оскільки всі засоби керування чіпом будуть у владі, хоча варто зазначити, що не тільки влада зможе керувати ними. Присвоєння номерів чи міток було засуджено ще на Нюрнберзькому процесі, як злочини проти людяності, честі та гідності людини як індивіда. Дана технологія розроблялась разом ще з однією, ще більш загрозовішою – це невидимі тату на тіло людей в вигляді штрих коду, що підтверджує патент №5878155 від 2.03.1999р. американця Томаса Хітера (назва патенту «Метод верифікації ідентичності людини у процесі електронних торгових транзакцій»).

Особливо небезпечна дана технологія в світлі того, що в багатьох країнах зацікавленні в розробці альтернативного виду зброї такої як хвильова та психотронна. Як відомо чіп також є частиною хвильової технології, через нього також цілком можливо впливати на психофізичний стан людини навіть до повного пригнічення волі особи. Тому варто задуматись - чи потрібна нам така технологія? А якщо вона стане загрозою не тільки для свободи особистого життя, а і для життя взагалі. Що чекати особистості після позбавлення права володіння своїм тілом?

Як відомо зараз усім хто вперше отримує паспорт громадянина України видається ID картка, яка також містить в собі чіп, але для тих хто не хоче картку нема ніякої альтернативи, як це наприклад існує під час отримання ідентифікаційного коду платника податків. Між ними звичайно існує аналогія оскільки, як ідентифікаційний код так і електронний паспорт використовується для ідентифікації особи, але потрібно зауважити, що від ідентифікаційного коду можна відмовитись за релігійними переконаннями, про що у паспорті(старого зразка) ставиться відмітка. То чому ж неможливо за релігійними переконаннями або за іншою мотивацією, відмовитись від електронного паспорта і отримати документ старого зразка? Всі лобісти електронного паспорта заявляють, що в Європі це є нормою і що це одна з вимог вступу до ЄС. Але на нашу думку таке обґрунтування є недоречним, оскільки відсутність вибору суперечить свободі людини і грубо примушує її підкорятись тому чого вона свідомо не хоче. Тому, важливо, щоб у людини була свобода вибору щодо обрання форми документу [2].

Щодо невідомості цих документів, то варто зазначити, що будь які бази даних в електронному вигляді можуть бути атаковані хакерами. Так, міжнародні асоціації стверджували, що біометричний паспорт неможливо підробити, проте в 2008 році голландський вчений Йерун ван Бек (Jeroen van Beek) з Амстердамського університету зумів підробити біометричний паспорт. Під час експерименту голландець узяв два чіпи реально існуючих британських паспортів і створив їх точні копії. Після цього він змінив дані на копіях чіпів, вставивши в паспорти фотографії Усами бен Ладена і палестинської терористки-смертниці Хіби Дарагме. Програма, рекомендована для перевірки паспортів в міжнародних аеропортах, визнала підроблені паспорти справжніми.

На замовлення британської газети «The Times» ван Бек розробив метод читання і копіювання мікрочіпів, а також зміни даних, що містяться на них. Причому отримані чіпи визнає справжніми програма Golden Reader, яка використовується Міжнародною організацією цивільної авіації для перевірки паспортів в аеропортах. Ван Бек ґрунтувався на дослідженнях, проведених у Великобританії, Німеччині і Новій Зеландії. Після розробки методу голландцеві потрібно менше години на виготовлення двох підроблених мікрочіпів, готових до того, щоб імплантувати їх у паперову частину паспорта. Грошові витрати також були невеликі: ван Беку потрібні були два чіпа, вартість яких становить 20 доларів, і пристрій для читання інформації за 80 доларів.

Метою дослідження було показати недосконалість нових паспортів. За заявою «The Times», особистості Усами бен Ладена і Хіби Дарагме були обрані спеціально, щоб ні у кого не виникло сумніву, що отримані мікрочіпи підроблені. Особливий інтерес викликає те, що в даний момент в Британії вкрали 3000 паспортів, готових до того, щоб в них вставили чіп. Тоді Міністерство внутрішніх справ Великобританії заявило, що вкраденими паспортами скористатися не

вдається, так як підробити мікрочип фактично неможливо. Однак дослідження ван Бека показують, що це не викличе особливих труднощів.

Уразливість системи полягає у відсутності єдиної директорії відкритих ключів країн, що випускають біометричні паспорти. За відсутності надійного джерела відкритих ключів, програми, що працюють з біопаспортами, перевіряють дійсність електронного підпису даних, що зберігаються в чіпі, використовуючи відкритий ключ, також записаний в чіп паспорта. Зрозуміло, що зловмисник після модифікації даних в чіпі може перезаписати їх, використовуючи власний закритий ключ, і записати свій же відкритий ключ в чіп. Програма не має можливості викрити його - підпис коректний, а факт використання підмінного відкритого ключа залишається непоміченим через відсутність еталону [1].

У підсумку варто відзначити, що біометричні паспорти є в недостатній мірі захищені, і такі, що порушують конституційні права громадян, зокрема: на повагу до його гідності(ст. 28 Конституція України), свободу та особисту недоторканість (ст. 29 Конституція України), не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди...(ст. 32 п. 2 Конституція України). У зв'язку з цим, громадянам України повинно бути надане право вибору форми таких важливих документів як паспорт громадянина України та закордонний паспорт.

Список використаних джерел:

1. Біометричний паспорт. URL:
https://ru.wikipedia.org/wiki/Биометрический_паспорт#cite_ref-20
2. Висновок Європейської групи з етики в науці і нові технології для Європейської комісії №20 від 16.03.2005. URL:
http://www.kongord.ru/Index/A_tma_05/ethicsofchips.html
3. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, Верховна Рада України; Закон від 20.11.2012 №5492-VI